

6. Цит. по: Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів.- Пер. з франц.- К.: Основи.- 1995.- С. 415.
7. Filer R.K. Marshallův plán po 50 letech: poučení pro vztahy mezi USA a ekonomikami přechodového období// Plzeňské rozhovory 1997.- Pr.: ÚMV.- 1997.- 133-134.
8. Gimbel J. The Origins of the Marshall Plan.- Stanford: Stanford University Press.- 1976.
9. Международные отношения после второй мировой войны.- Т.1 (1945-1949 гг.).- М.: Государственное издательство политической литературы.- 1962.- С. 581.
10. Filer R. K. Op. cit.-p. 134-135.
11. Ерхард Л. Благополучие для всех.- Пер. с нем.- М.: Начала-Пресс.- 1991.- С. 28.
12. Там же.- С. 74-75.
13. Там же.- С. 28.
14. Телеграмма министра иностранных дел СССР В.М.Молотова временно поверенному в делах СССР в Чехословакии М.Ф.Бодрову от 22 июня 1947 г.// Международная жизнь.- 1992.- №5.- С. 119-120.
15. История внешней политики СССР 1917-1976 гг. в 2-х томах.- Изд.3-е, доп.- Т.2 1945-1976 гг.- М.: Наука.- 1977.- С. 139.
16. Восточная Европа в документах российских архивов.- Т.1. 1944-1948 гг.- С. 668-669.
17. Судоплатов П.А. Спецоперации Лубянка и Кремль 1930-1950 годы.- М.: ОЛМА-ПРЕСС.- 1998.- С.377-378.
18. Там же.- С. 380.
19. Наринский М.М. СССР и план Маршалла. По материалам Архива Президента РФ// Новая и новейшая история.- 1993.- № 2.- С. 14.
20. Судоплатов Указ. раб.- С. 378-379.
21. Там же.- С.378.
22. Телеграмма посла СССР в США Н.В.Новикова министру иностранных дел СССР В.М.Молотову (9 и 24 июня 1947 гг.)// Международная жизнь.- 1992.- № 5.- С. 118-119; 120-123.
23. Тахненко Г. Анатомия одного политического решения (К 45-летию плана Маршалла)// Международная жизнь.- 1992.- № 5.- С.115.
24. Там же.- С. 379.
25. Восточная Европа в документах российских архивов.- Т.1. 1944-1948 гг.- С. 671-672.

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ІНДІЇ, ЄГИПТУ ТА ЮГОСЛАВІЇ (60-ті роки): ДОСЯГНЕННЯ І ПРОРАХУНКИ

МАТЬОВКА М.

Рух неприєднання виник із демократичних принципів, ідеалів ООН і післявоєнної антиколоніальної боротьби за самовизначення. Тому логічним є те, що на початковому етапі головним у його діяльності була розробка політичних питань. Як підкреслено у підсумковому документі Першої конференції “Декларації голів держав і урядів позаблокових країн”, першочерговим завданням країн Азії, Африки і Латинської Америки є “викорінення домінації колоніалізму, імперіалізму і неокolonіалізму в усіх їх видах” [1].

З іншої сторони, Рух неприєднання в силу слабого економічного розвитку країн “третього світу” не міг залишити соціально-економічні проблеми в стороні [2]. Спільна

діяльність позаблокових держав розпочалась у рамках ООН. Індійський економіст і дипломат В. Рао, в чині голови Підкомісії господарського розвитку ООН у період 1947-1950-ті роки, висунув ідею створення Фонду ООН сприяння економічного розвитку [3].

У 1966 році на його основі була створена Організація по промислового розвитку (ЮНІДО) для сприяння і прискорення індустріалізації слаборозвинутих країн та координації діяльності ООН у цій галузі [4].

Створення ЮНІДО – було свого роду “тихим плебісцитом” нерозвинутих країн проти існуючого міжнародного економічного порядку, заснованого на домінанії традиційно сильних держав.

Проблеми економічної стратегії Руху неприєднання отримали ґрунтовну розробку на конференції з питань економічного розвитку, яка відбулась в м. Каїр, 9-18 липня 1962 року [5]. На конференції представники країн-членів Руху неприєднання обговорили стан співробітництва між державами, що розвиваються, проблеми міжнародної торгівлі, діяльності регіональних об'єднань, міжнародну економічну і технічну взаємодопомогу. У Декларації наголошено, що спираючись на рішення ООН з питань незалежності учасники Каїрського саміту домагаються повної економічної деколонізації як гарантії вільного розвитку і використання національного багатства на користь народу, ліквідації дискримінації в торгівлі [6].

Характерною особливістю міжнародних відносин в 60-70-ті роки була надзвичайно мала роль колишніх колоніальних держав, більшість з яких члени Руху неприєднання, в розвитку світового господарства. Як відзначав югославський економіст Л. Адамович, "... поряд із складністю боротьби за політичне визволення і емансипацію неприєднанні вступили у фазу ще більш важкого і складного процесу економічної емансипації" [7].

Дана теза засвідчує, що існує діалектична єдність економіки і політики, а одним із протиріч у положенні позаблокових держав була їх політична незалежність, з одного боку, і економічна залежність, з другого. Країни-члени Руху неприєднання постійно відчували тиск економічностабільних, багатих держав. З іншого боку, їх керівники вважали, що колоніальна система не тільки дискредитувала самі імперії-метрополії, але і систему політичних і господарських відносин, втіленням яких вони були, в т.ч. і ринкові відносини класичного капіталізму. Саме тому молоді країни Азії і Африки, їх нова державна еліта почала посилено шукати інших, своїх шляхів як у взаєминах політичних відносин, так і в організації своїх господарств та міжнародного економічного співробітництва. За їх уявою – це мали бути неординарні, ще не опробовані шляхи, нова форма дипломатії без зверхності і тиску. Вони були переконані, що це буде "третій шлях" у біполярному світі. Тому уже на Другій (м. Каїр, 5-10 жовтня 1964 р.) і, особливо, Третій (м. Лусака, 8-10 вересня 1970 р.) конференціях голів держав і урядів позаблокових країн Неприєднанні висунули ідею за

будь-яку ціну розширити економічне і науково-технічне співробітництво між ними і на цій основі зменшити економічну залежність від розвинутих держав [8].

Виконуючи рішення Першої Белградської та Другої Каїрської конференцій голів держав і урядів, країни Неприєднання приступили до пошуків форм економічного співробітництва. Починаючи з середини 60-х років, набули поширення трьохсторонні торговельні зв'язки між Індією, Єгиптом та Югославією. Вони базувались на Угоді про трьохстороннє економічне і науково-технічне співробітництво, яка була укладена в 1967 році [9]. Така форма економічної співпраці мала на меті: а) координацію економічної політики країн Неприєднання з метою прискорення росту економіки; б) урізноманітнення форм співробітництва і товарного обміну; в) створення змішаних підприємств як моделі майбутніх перспективних економічних зв'язків [10].

Трьохстороннє економічне співробітництво Югославії, Індії та Єгипту було започатковане рішенням першої Белградської конференції голів держав і урядів позаблокових країн. У її підсумковому документі викладено цілісну програму боротьби за міжнародні економічні відносини нового типу, за побудову нового міжнародного економічного порядку (ІНМЕП) [11].

Особливо важливе значення для поглиблення економічного співробітництва трьох країн мала зустріч керівників держав у м. Делі в січні 1967 р. На Делійському саміті було підписано договір про кооперацію в різних галузях економіки, науки і техніки. У документі, зокрема, було передбачено зменшення митних податків на цілу низку товарів, а з травня 1969 р. – на 50 відсотків у цілому на всі товари, якими обмінювались Індія, Єгипет та Югославія [12].

Корисну і плідну роботу в справі розширення трьохстороннього співробітництва провів Торговий центр, який був створений згідно з рішеннями зустрічі у м. Делі. У 60-х роках він виступав координатором індійсько-єгипетсько-югославських зв'язків як на міждержавному рівні, так і в рамках ГАТТ, економічну стратегію якої активно підтримували країни-члени Руху неприєднання [13].

Не менш позитивну роль у розвитку економічного співробітництва між Індією, Єгиптом та Югославією відіграла мультинаціональна компанія МВЕ. При її посередництві

були розроблені умови і форми трьохсторонніх економічних зв'язків, а також укладені угоди про співробітництво у найбільш перспективних галузях виробництва. Мультинаціональна компанія відіграла позитивну роль у включенні підприємств і торгових організацій Індії, Єгипту та Югославії у міжнародне економічне співробітництво. Підтримка ними зусиль трьох країн налагодити економічні зв'язки на міжнародному рівні позитивно впливала і на стан їхнього внутрішньо-економічного розвитку. Річ у тім, що ріст прибутку в процесі торгівлі при посередництві мультинаціональних компаній значно вищий від прибутку безпосередніх міждержавних зв'язків. Так, на початку 70-х років мультинаціональні компанії виробляли продукції більше як на 450 млрд. дол. [14]. Це становило близько половини національного прибутку США і більше 50 відсотків загальної вартості міжнародної торгівлі [15]. Активна діяльність МВЕ сприяла росту прибутків від торгівлі як на міжнародному, так і на міждержавному рівнях. Уже в середині 80-х років 300 найбільших компаній мали щорічний прибуток від 5 до 160 млрд. дол. [16]. Підтримка МВФ країн Неприєднання, в т. ч. і Єгипту, Індії та Югославії, сприяли поглибленню економічних відносин між мультинаціональними компаніями і країнами, що розвиваються. Таку тенденцію схвалювала і міжнародна організація ООН з торгівлі і розвитку – ЮНКТАД, яка наполягала на вирішенні проблеми рівноправних економічних взаємозв'язків, боргів, цін на сировину тощо [17].

Отже, трьохсторонню торгову систему як одну з моделей зовнішньоекономічних зв'язків між Індією, Єгиптом та Югославією підтримали міжнародні організації. Її завдання полягало у вирішенні інтерних та екстерних проблем, які виникали між партнерами. Крім того, така форма співробітництва підвищувала ефективність виробництва і сприяла росту життєвого рівня населення, а також збільшувала частку трьох країн у світовій торгівлі. Відомості про тенденцію загальносвітового імпорту та участь в ньому Індії, Єгипту та Югославії подано в табл. 1 [18].

Дані табл. 1 свідчать про те, що вартість загальносвітового імпорту за період з 1961 до 1969 р. подвоїлась і виросла з 140.900 млн. дол. до 285.100 млн. дол. Частка в ньому Югославії, Індії та Єгипту в досліджуваній

період була нестабільною. Якщо процентний показник імпорту Югославії був стабільним і навіть збільшився у 1969 р., то вартість імпорту Індії і Єгипту зменшилась майже наполовину (відповідно з 1,63 %, 0,50 % у 1961 р. до 0,72 % і 0,22 % у 1969 р.). Незважаючи на такий стан, сумарна вартість експорту трьох країн суттєво зросла. Це підтверджують статистичні дані табл. 2 [19].

З іншого боку, цифрові дані таблиці 2 засвідчують, що частка Індії та Єгипту у світовій торгівлі суттєво зменшилась. Так, якщо в середині 60-х років вона становила в Індії – 0,91, а в Єгипті – 0,32 відсотки, то в 1969 р. склала відповідно – 0,67 і 0,27 %. На зменшення частки Індії та Єгипту у світовій торгівлі вплинули два фактори. Перший – слаба технічна база промисловості цих країн і як наслідок низька продуктивність праці і випуск неконкурентоздатної продукції. Другий чинник – виснажливі війни, в яких обидві держави брали безпосередню участь (Індія–Пакистан, 1965 р., Єгипет–Ізраїль, 1967 р. – М. М.), які вимагали великих фінансових витрат.

Важливе значення для поглиблення економічного співробітництва країн-членів Руху Неприєднання, в т. ч. Югославії, Індії та Єгипту, мали рішення Другої Каїрської конференції. У підсумковому документі “Економічний розвиток і співробітництво” учасники зустрічі визнали важливість Женевської (1964 р.) конференції ООН з питань торгівлі і розвитку, а також активності “Групи-77” для підвищення ефективності торгівлі і розвитку нових форм і моделей співпраці [20]. «Одночасно, – підкреслено в документі, – країни Неприєднання засудили практику дискримінаційної політики з боку наддержав та їх союзників по відношенню до держав, що розвиваються, виправдовуючи її різним соціально-економічним ладом та індивідуальною зовнішньою політикою” [21]. Неприєдані закликали “Групу-77” провести консультації з проблем міждержавного і регіонального співробітництва. Особливу увагу приділили учасники Каїрської конференції скороченню гонки озброєння, зменшенню воєнного протистояння СРСР і США та використанню вивільнених коштів для розбудови економічної інфраструктури країн, що розвиваються.

Економічна стратегія Другої конференції голів держав і урядів країн-членів Руху неприєднання послужила основою для вироб-

лення платформи економічних зв'язків країн Неприєднання. У ході переговорів були укладені трьохсторонні угоди, які передбачали торгівлю промисловими виробами, а також товарами широкого народного вжитку.

Відомості про тенденцію експорту країн, що розвиваються, і частку експорту Югославії, Індії та Єгипту в загальному експорті розвинутих держав і країн-членів Руху неприєднання подані в табл. 3 [22].

Динаміка експорту Югославії, Індії та Єгипту підтверджує попередню тезу про те, що у 60-х роках в усіх трьох країнах відбувався взаємопов'язаний процес, а саме: паралельно із зменшенням частки у світовій торгівлі зменшувалась доля в ній експорту Югославії, Індії та Єгипту. Так, якщо у 1960 р. частка експорту трьох країн у загальній вартості експорту країн, що розвиваються, становила 15,8 відсотків, то в 1970 р. вона склала тільки 8,2 %, скоротившись, таким чином, майже вдвічі.

Таку тенденцію можливо пояснити нестачею коштів в Югославії, Індії та Єгипту для модернізації промисловості, сільського господарства, а також появою в кінці 60-х років в Азіатсько-тихоокеанському регіоні та Латинській Америці держав із стабільною економікою і добре розбудованою фінансовою інфраструктурою. Крім цього, саме в цей період набули поширення регіональні економічні об'єднання (зокрема, АСЕАН), з великими фінансовими, а відтак і технологічними можливостями. Це дозволило державам-членам регіональних організацій уже з початку 70-х років взяти активну участь в інтеграційних процесах, які відбувалися у світовому господарстві [23].

Незважаючи на це, усі три країни продовжували пошуки ефективних шляхів співпраці. Це підтверджує ріст загальної вартості імпорту з країн-партнерів (таблиця 4) [24].

Отже, статистичні дані таблиці 4 дають підставу стверджувати, що Індія та Єгипет мали відчутні позиції в імпорті Югославії. Зокрема, за досліджуваний період частка імпорту Югославії з Індії та Єгипту зростає в 1,5 рази. Якщо в 1961 р. загальна частка імпорту Югославії з Індії і Єгипту становила 1,8 %, то в 1969 р. вона виросла до 3 відсотків.

Дещо відмінна тенденція спостерігається в експорті між Югославією, Індією та Єгиптом. Уявлення про неї дає таблиця 5 [25].

Цифрові дані таблиці 5 – свідчення росту експорту Югославії у головні країни-партнери. Так, якщо у 1961 р. югославський експорт у країни-партнери складав 17.067,0 млн. дин., то в 1968 р. він становив 18.430,7 млн. дин., збільшившись на 1.363,7 млн. дин. З іншого боку, югославський експорт в Індію та Єгипет значно зменшився. Зокрема, якщо у 1961 р. Югославія експортувала в Індію та Єгипет товарів на суму 997,7 млн. дин., то в 1969 р. тільки на 764,7 млн. дин. Отже, югославський експорт у ці дві країни скоротився на 233,0 млн. дин. Найбільшого скорочення зазнав експорт між Югославією і Єгиптом. Експортні операції між двома державами скоротилися майже у два рази з 503,8 млн. дин. у 1961 р. до 270,2 млн. дин. у 1969 р. Зменшення югославо-єгипетського експортного об'єму пояснюється слабкими фінансовими можливостями Єгипту, викликаними вищезазначеними причинами.

Незважаючи на це, у досліджуваний період Єгипет – важливий економічний партнер Югославії серед країн, що розвиваються. Зокрема, він був другим за рахунком ринком для югославських товарів і першим партнером у промисловій кооперації [26]. Вагоме місце в єгипетсько-югославській торгівлі займали вироби із сталі, автомобілі, текстиль, одяг та сільськогосподарські продукти [27]. Товарообмін двох країн сприяв припливу інвалюти і використанню її для технологічної модернізації югославської та єгипетської промисловості [28]. З іншого боку, інвалютні надходження допомагали у вирішенні проблеми боргів і розробці вкрай необхідної фінансової стабілізаційної програми [29]. Вона розроблялась під контролем державних фінансових організацій і була спрямована на реалізацію міжнародного економічного співробітництва і накопичення стабілізаційного фонду для запобігання інфляційних явищ [30]. Однак слід зазначити, що коштів, вилучених від торгових операцій, було недостатньо для сплати як кредитів, так і процентів по них, а тому заборгованість перед країнами-кредиторами і міжнародними фінансовими інституціями постійно зростає. Зрозуміло, що борговий тягар не міг не впливати на експортно-імпорتنі можливості країн, а також на їх технологічну залежність від розвинених держав [31]. Саме тому Югославія, Індія та Єгипет активно працювали над удосконаленням форм співробітництва, стимулюванням розвитку власних фінансо-

вих механізмів, які підтримали б економічні взаємозв'язки [32].

Значних успіхів у даному напрямку набуло співробітництво між Індією та Югославією. Про це свідчать дані таблиці 6 [33].

Аналіз даних таблиці 6 показує ріст загальної вартості імпорту Індії з найбільш вагомих країн-партнерів. Якщо індійський імпорту 1961 р. становив 10.900,6 млн. руп., то в 1969 р. він досяг суми 15.674,9 млн. руп., вирісши, таким чином, на 4.774,3 млн. руп. Особливо відчутні були успіхи в двосторонньому індійсько-єгипетському співробітництві.

Так, імпорт товарів з Єгипту в Індію практично подвоївся з 120,4 млн. руп. у 1961 р. до 216,9 млн. руп. у 1969 р.

Одночасно відбулось зменшення імпорту в Індію з Югославії. У 1961 р. Індія імпортувала з неї товарів на суму 74,6 млн. руп., а в 1969 р. тільки на 61,7 млн. руп. Отже, зменшення імпорту відбулось майже на 13 млн. рупій.

Необхідно відзначити, що у 60-х роках імпорт Індії повністю був під контролем державних органів і здійснювався при посередництві фірм „State Trading Corporations – (STC)”, „Export-r-Promolion Councils – (EPC)” та “Minerals and Metals Trading Corporations – (MMTC)”, які функціонували в рамках Міністерства торгівлі [34].

З метою виправлення негативної тенденції у двосторонніх індійсько-югославських зв'язках був створений змішаний індійсько-югославський комітет з економічної та науково-технічної співпраці [35]. Комітетом була проведена ефективна робота по розширенню співробітництва у банківській, зокрема інвестиційній справі, а також поглибленню зв'язків в енергетичній, гірничовидобувній, нафтовій, текстильній галузях виробництва та сільському господарстві [36].

Розроблені міроприємства сприяли підвищенню рівня співпраці і обсягу товарообігу між двома державами. Таку тенденцію яскраво ілюструє таблиця 7 [38].

Статистичні дані таблиці 7 дозволяють глибоко проаналізувати динаміку експорту Індії в досліджуваний період. Вона свідчить про те, що у 60-х роках загальна вартість експорту Індії збільшилась майже у два рази і зросла з 6.551,7 млн. руп. у 1961 р. до рівня 14.086,4 млн. руп. у 1969 р. Особливо великі зрушення відбулись в індійському експорті

в Югославію і Єгипет. Так, якщо експорт Індії в Югославію і Єгипет у 1961 р. становив відповідно 61,7 і 128,6 млн. руп., то в 1969 р. він зріс на 339,8 і 346,3 млн. руп., підвищивши частку Югославії та Єгипту в індійському експорті відповідно на 2,41 і 2,45 відсотки. Такий бурхливий ріст експортних можливостей Індії – свідчення специфічного характеру і рис розвитку індійської економіки. Мова йде про особливу економічну стратегію уряду Д.Неру: побудови соціалізму при суворому плановому і фінансовому контролі з боку держави. Економічна політика Д.Неру, без сумніву, принесла багато користі країні. Однак уже на початку 70-х років в економіці Індії з'явилися кризові явища. За таких обставин держава вимушена була брати на себе економічні функції, які їй не притаманні при ринковій моделі розвитку народного господарства. Наприклад, погашення боргів нерентабельних підприємств, виділення пільгових кредитів і дотацій для них тощо. У результаті слабкої фінансової спроможності підприємств знизилась продуктивність праці, життєвий рівень населення і в цілому експортно-імпортні можливості країни. Така ситуація з особливою гостротою проявилась у другій половині 70-х років. Через неефективність індійської економічної системи більше 211 корпорацій стали збитковими. За даними Міністерства промисловості у державному секторі десять робітників працювало на робочому місці, яке потребує одного кваліфікованого працівника. У промисловості більше 17,3 млн. робітників мали робочі місця у вигляді подарунка завдяки підтримки тої чи іншої партії [39]. Це призвело до зниження трудової дисципліни, продуктивності праці і ефективності виробництва в цілому. Така економічна політика дала підставу внуку Д. Неру Радживу Ганді заявити, що “... індійська економічна система замість створення багатства веде до зубожіння народу і держави” [40].

У трьохсторонньому економічному співробітництві вагоме місце належало Єгипту. За досліджуваний період його економіка зазнала відчутних структурних змін і в кінці 60-х на початку 70-х набула експортноорієнтованого характеру. Це дало можливість країні розширити асортимент продукції на експорт і змінити структуру єгипетського імпорту. Таку тенденцію підтверджують статистичні дані таблиці 8 [41].

Аналіз загальної вартості імпорту Єгипту в країни-партнери дає підставу зробити висновок, що за період 60-х років у сумарному виразі він практично не змінився. Так, якщо в 1961 р. Єгипет імпортував товарів з країн-партнерів на загальну суму 238,48 млн. фунт., то в 1969 р. на суму 277,24 млн. фунт. Отже, ріст становив тільки 38,8 млн. фунт. Така тенденція характерна і для співробітництва Єгипту з Югославією та Індією. Єгипетський імпорт з названих країн у кількісному відношенні не змінився. Частка імпорту Єгипту в структурі загального імпорту з Югославії та Індії в 1961 р. становила 7,1 %, а в 1969 р. склала 8,05 відсотків. Отже, імпорт Єгипту з названих країн за десятиріччя збільшився всього на один процент. При цьому Єгипет більше імпортував продукції з Індії, ніж Югославії. Така тенденція пояснюється тим, що промисловість Індії пропонувала більший асортимент товарів, ніж промисловість Югославії. Подібна ситуація спостерігалась і в експорті Єгипту. Уявлення про експорт Єгипту дає **таблиця 9 [42].**

Отже, дані таблиці 9 свідчать, що експорт Єгипту за період з 1961 по 1969 рік зріс з 160,26 млн. на 323,91 млн. фунтів, тобто у два рази. Однак, цього не можна сказати про єгипетський експорт в Індію та Югославію. Так, рівень експорту в Югославію зберігся протягом десяти років на рівні 3,9-3,02 відсотки. Проте майже у 5 разів виріс експорт в Індію. Зокрема, якщо у 1961 р. він становив 1,08 млн. фунтів, то в 1969 р. 5,15 млн. фунтів, що є свідченням розширення єгипетсько-індійських торгово-економічних зв'язків.

Таким чином, за допомогою трьохсторонньої форми співробітництва Югославія, Індія та Єгипет намагалися вирішити такі проблеми:

- зменшити витрати на непродуктивне виробництво;
- налагодити нові види бюджетного впливу інвалюти;
- організувати жорсткий фінансовий контроль за кредитною політикою і особливо за використанням валютних надходжень;

- підтримати курс національної грошової одиниці заради її конкурентоздатності на світовому ринку;

- лібералізувати зовнішньоторгову політику.

З метою втілення у життя вищеперелічених завдань уряди трьох країн притримувались стратегічного економічного курсу Руху неприєднання, а саме:

- поглиблювати співробітництво за принципом "Південь-Південь", "Північ-Північ";

- поширювати концепцію опори на власні сили [43].

Однак недостатня координація економічної політики, неефективна розробка макроекономічних заходів і проведення структурних реформ економіки кожної країни не давали бажаних результатів. З іншого боку, ефективна макроекономічна політика західних країн, структурні зміни в їхній економіці вели до глобалізації світового ринку і взаємозалежності міжнародних економічних відносин. Дана теза отримала підтвердження на Третій конференції голів держав і урядів країн Неприєднання (м. Лусака, 8-10 вересня 1970 р.). У підсумковому документі "Декларації про Неприєднання і економічний прогрес" зазначено, що в такій ситуації позаблокові держави повинні:

- діяти в рамках ООН з метою концентрації ресурсів для досягнення економічної стабілізації;

- надавати ефективну підтримку "Групі-77" для здійснення економічної стратегії;

- брати активну участь у розробленні глобальних планів співпраці в галузі економіки, науки і техніки;

- боротись за встановлення нового міжнародного економічного порядку (НМЕП) [44].

Позаблокові держави розглядали НМЕП як концепцію гармонійного розвитку світу на принципах колективної та індивідуальної опори на власні сили. За вдалих висловленням Н. Швоб-Джокіч, відомого югославського спеціаліста з даної проблематики, у 70-х роках Рух неприєднання приступив до пошуку шляхів його розбудови на інтегральному рівні як цивілізаційного процесу [45].

Таблиця 1 [18]. Світовий імпорт і частка в ньому Югославії, Індії та Єгипту (60-ті рр.)

Роки	Загальний світовий імпорт, млн. дол.	Югославія		Індія		Єгипет	
		Спеціальний імпорт		Генеральний імпорт		Спеціальний імпорт	
		Загальний імпорт, млн. дол.	Частка у світовій торгівлі, %	Загальний імпорт, млн. дол.	Частка у світовій торгівлі, %	Загальний імпорт, млн. дол.	Частка у світовій торгівлі
1961	140900	910	0,64	2299	1,63	701	0,50
1962	149500	888	0,59	2361	1,57	740	0,49
1963	162100	1057	0,65	2477	1,53	916	0,57
1964	181500	1323	0,73	2876	1,58	953	0,53
1965	197500	1288	0,65	2925	1,48	933	0,47
1966	215700	1575	0,73	2827	1,31	1070	0,50
1967	226600	1707	0,75	2808	1,23	792	0,35
1968	251800	1797	0,71	2510	1,00	666	0,26
1969	285100	2134	0,75	2044	0,72	638	0,22

Таблиця 2 [19] Світовий експорт і частка в ньому Югославії, Індії та Єгипту (60-ті рр.)

Роки	Загальний світовий імпорт, млн. дол.	Югославія		Індія		Єгипет	
		Спеціальний імпорт		Генеральний імпорт		Спеціальний імпорт	
		Загальний імпорт, млн. дол.	Частка у світовій торгівлі, %	Загальний імпорт, млн. дол.	Частка у світовій торгівлі, %	Загальний імпорт, млн. дол.	Частка у світовій торгівлі, %
1961	134000	569	0,42	1429	1,07	486	0,36
1962	141600	691	0,49	1403	0,99	398	0,28
1963	154000	790	0,51	1626	1,06	520	0,34
1964	172400	893	0,52	1706	0,99	537	0,31
1965	186400	1092	0,59	1688	0,91	604	0,32
1966	203800	1220	0,60	1603	0,79	604	0,30
1967	214800	1252	0,58	1613	0,75	566	0,26
1968	239400	1264	0,53	1754	0,73	622	0,26
1969	272700	1474	0,54	1834	0,67	745	0,27

Таблиця 3 [22] Динаміка загального імпорту розвинутих держав і країн, що розвиваються, і частка в ньому імпорту Югославії, Індії та Єгипту

Роки	Експорт, млн. дол., у світовій торгівлі		Частка експорту Югославії, % у загальній вартості експорту		Частка експорту Індії, % у загальній вартості експорту		Частка експорту Єгипту, % у загальній вартості експорту	
	розвинутих держав	країн, що розвиваються	розвинутих держав	країн, що розвиваються	розвинутих держав	країн, що розвиваються	розвинутих держав	країн, що розвиваються
	1961	27700	15700	2,05	3,62	5,16	9,10	1,75
1962	29000	17500	2,38	3,95	4,84	8,02	1,37	2,27
1963	31400	18700	2,52	4,22	5,18	8,70	1,66	2,78
1964	117600	34500	0,76	2,59	1,45	4,94	0,46	1,56
1965	128300	36400	0,85	3,00	1,32	4,64	0,47	1,66
1966	141700	38900	0,86	3,14	1,13	4,12	0,43	1,55
1967	149600	40300	0,84	3,11	1,08	4,00	0,38	1,40
1968	168200	44200	0,75	2,86	1,04	3,97	0,37	1,41
1969	193700	49300	0,76	2,99	0,95	3,72	0,38	1,51

Таблиця 4 [24]. Загальна вартість імпорту з країн-партнерів. Загальна вартість імпорту з Індії та Єгипту. Частка вартості імпорту з Індії та Єгипту в структурі загальною югославського імпорту.

Роки	Загальна вартість, %, імпорту з			Частка імпорту, %, у структурі загального імпорту з	
	країн-партнерів	Індії	Єгипту	Індії	Єгипту
1961	273087	2628	2393	0,93	0,87
1962	266317	6769	3631	2,5	1,3
1963	316985	7734	5228	2,4	1,6
1964	396953	6430	7113	1,6	1,8
1965	16099,4	327,1	301,7	2,03	1,87
1966	19692,9	321,5	305,6	1,63	1,55
1967	21341,6	278,5	223,3	1,30	1,04
1968	22460,2	252,2	196,6	1,12	0,87
1969	26672,2	434,8	371,4	1,63	1,39

Таблиця 5 [25]. Загальна вартість експорту Югославії у країни-партнери.

Роки	Загальна вартість експорту в млн. дин.			Частка експорту, в %, в	
	головні країни-партнери в млн. дин.	Індію	Єгипет	Індію	Єгипет
1961	17067,0	493,9	503,8	2,89	2,95
1962	20710,3	555,7	638,2	2,68	3,08
1963	23710,3	444,0	545,0	1,87	2,29
1964	26795,6	845,7	382,5	3,15	1,42
1965	13643,8	370,8	255,2	2,71	1,87
1966	15251,0	534,9	301,1	3,50	1,97
1967	15645,8	339,1	253,0	2,16	1,61
1968	15796,5	327,8	348,3	2,07	2,20
1969	18430,7	494,5	270,2	2,68	1,46

Таблиця 6 [33]. Загальна вартість імпорту у країни-партнери.

Роки	Загальна вартість експорту в млн. дин., імпорту з			Частка експорту, % в структурі загального імпорту з	
	головних країн-партнерів	Югославії	Єгипту	Югославії	Єгипту
1961	10900,6	74,6	120,4	0,68	1,10
1962	11314,8	78,9	97,7	0,69	0,86
1963	12228,5	108,9	152,5	0,89	1,24
1964	13490,3	109,7	173,5	0,81	1,28
1965	14085,3	119,0	199,6	0,84	1,41
1966	20783,6	222,4	203,0	1,07	0,97
1967	20076,1	199,8	269,0	0,99	1,33
1968	19086,3	88,9	414,1	0,46	2,16
1969	15674,9	61,7	216,9	0,39	1,38

Таблиця 7 [38]. Загальна вартість експорту Індії у країни-партнери.

Роки	Загальна вартість, м.лн. рупій, експорту в			Частка, %, в структурі загального експорту в	
	країни-партнери	Югославію	Єгипет	Югославію	Єгипет
1961	6551,7	61,7	128,6	0,94	1,96
1962	6781,8	110,7	130,1	1,63	1,91
1963	7892,8	92,6	125,4	1,17	1,58
1964	8131,5	114,6	142,4	1,40	1,75
1965	8016,5	112,4	270,5	1,40	3,37
1966	11528,8	189,0	249,9	1,63	2,16
1967	11928,2	116,2	215,0	0,97	1,80
1968	13541,9	188,2	218,2	1,38	1,61
1969	14086,4	339,8	346,3	2,41	2,45

Таблиця 8 [41]. Загальна вартість імпорту Єгипту з країн-партнерів.

Роки	Загальна вартість, млн. фунт., імпорту з			Частка, %, в структурі загального імпорту з	
	країн-партнерів	Югославії	Індії	Югославії	Індії
1961	238,48	6,26	10,70	2,62	4,48
1962	300,92	7,51	10,89	2,49	3,61
1963	398,36	9,97	10,94	2,50	2,74
1964	414,42	8,25	12,75	1,99	3,03
1965	405,88	8,04	23,76	1,98	5,85
1966	465,45	11,88	21,40	2,55	4,59
1967	344,36	11,56	18,35	3,35	5,32
1968	289,57	7,03	11,30	2,42	3,90
1969	277,24	6,23	16,11	2,24	5,81

Таблиця 9[42]. Загальна вартість експорту в країни-партнери.

Роки	Загальна вартість, млн. фунт., експорту в			Частка, %, в структурі загального експорту в	
	країни-партнери	Югославію	Індію	Югославію	Індію
1961	160,26	6,26	8,15	3,9	1,08
1962	157,45	7,51	6,49	4,76	4,12
1963	226,80	9,97	12,92	4,39	5,69
1964	234,38	8,25	13,32	3,51	5,68
1965	263,13	8,24	11,28	3,13	4,28
1966	263,14	8,82	17,80	3,35	6,76
1967	246,14	6,35	13,39	2,57	5,43
1968	270,30	5,20	20,31	1,92	7,51
1969	323,93	9,79	16,69	3,02	5,15

ЛІТЕРАТУРА

1. Skupovi nesvrstanih zemalja. 1961-1974. Dokumenti.- Beograd, 1974.- S. 31.
2. Tito – partija.- Beograd.: Institut za savremenu istoriju, 1988.- S. 932.
3. Stanovnik J. Ekonomska strategija nesvrstanosti (Koreni, ciljevi dileme)// Tito – nesvrstanost – Savremenost).- Beograd: Memorijalni Centar “Josip Broz Tito», 1988.-S. 297.
- 4.
5. Skupovi nesvrstanih zemalja. 1961. Dokumenti.- Beograd, 1974.- S. 61.
6. Ibid.- S. 164, 165.
7. Adamović L. Politička nezavisnost i ekonomska zavisnost – kontroverze// Tito nesvrstanost – savremenost.- Beograd, 1988.- S. 297.
8. Documents of the gatherings of the Non-Aligned Countries. 1956.- P. 989. Volume I.- Beograd: Medunarodna politika, 1989.- P. 215, 245.
9. Jugoslovenski pregled.- Beograd, 1985.- № 9.- S. 330.
10. Огнянович В. Югославия и развивающиеся страны// Международная политика.- Белград.- 1988.- № 929.- С. 2.
11. Petković R. Odnos političkih i ekonomskih faktora u akciji nesvrstanih zemalja.- Beograd, 1983.- S. 78.
12. Основни програм мера и активности СФРЈ за спроводеног одлука осме конференцији шефова држава или влада несврстаних земаља.- Београд, 1987.- С. 10.
13. Trpuc Z. Transfer tehnologije u zemlje u razvoju i multinacionalna kompanija// Prvi okrugli stol o direktnoj razmjeni izmedju zemalja u razvoju (Zagreb, 12-14. 9. 1973).- Zagreb, 1973.- S. 191.
14. Ibid.- S. 191.
15. Ibid.
16. Ibid.
17. Trajković M. Implementacija ekonomskih odluka VIII Samita// Medunarodna politika.- Beograd, 1988.- № 918-919.- S. 27.
18. Athaulla M. Tripartitni trgovinski sistem (TTS) – područje privredne suradnje u suvremenom svijetu// Prvi okrugli stol o direktnoj razmjeni izmedju zemalja u razvoju (Zagreb, 12-14. 9. 1973).- Zagreb, 1973.- S. 92.
19. Ibid.- S.94.
20. Skupovi nesvrstanih zemalja. 1961-1974. Dokumenti.- Beograd, 1974.- S. 86.
21. Ibid.- S. 87.
22. Athaulla M. Назв. праця.- S. 96.
23. Александров Д. Договорные отношения и капитализм в развивающихся странах// Азия и Африка сегодня.- 1988.- № 10.- С. 14.
24. Ibid.- S. 97.
25. Ibid.- S. 100.
26. Zernlje u razvoju.- Ljubljana-Harare, 1987.- S. 33.
27. Izazovi i perspektive saradnje Jug-Jug.- Ljubljana-Harare, 1987.- S. 33.
28. АБИМПЕ// Grečić V. Analiza kretanja deviznih doznaka gradjana SFRJ iz inostranstva.- 1989.-S. 24.
29. Там само// Stojanov D. Jugoslavija i medjunarodne finansijska institucije (Paradoksi stabilizacionog programa IMF).- 1988.- S. 5.
30. АЛЦМСП// Dometi i putevi unapredjenja ekonomskih odnosa Jugoslavije sa zemljama u razvoju.-1988.- S. 13.
31. Там само// Perspektive i mogućnosti ekonomske saradnje sa zemljama u razvoju.- 1987.- S. 140.
32. Там само// Mogiće implikacije globalnog sistema trgovinskih preferencijala na medjusobnu razmenu zemalja u razvoju.- 1988.- S. 20.
33. Athaulla M. Назв. праця.- S. 102.
34. АЗІКР// Implikacije opadanja izvoznih zemalja u razvoju na ekonomsku suradnju SFRI-ZUR. 1987.- S. 9, 14.
35. Zemlje u razvoju.- Ljubljana, 1987.- № 3.- S. 17.
36. Banerli K. Riks in Co-financed projects// Challenges of co-financing.- Dubrovnik, 1985.- S. 151.
37. Jugoslavia potentials for South-South cooperation.- Ljubljana, 1987.- S. 78.
38. Athaulla M. Названа праця.- S. 103.
39. Teskoće javnog sektora indijske privrede//Aktuelne teme iz svetske privrede.- Beograd, 1988.- S. 11.
40. Ibid.
41. Ibid.- S. 104.
42. Ibid.- S. 105.
43. АЛЦМСП// Vodušek Z. Putevi strukturalnih prilagodjavanja u razvoju i ekonomskim politikama zemalja u razvoju, kao putevi za medjunarodnu saradnju za razresavanje dužničke krize u svetu.- 1988.- S. 15.
44. Skupovi nesvrstanih zemalja. 1961-1974. Dokumenti.- Beograd, 1974.- S. 123.
45. Švob Dokić N. Tehnološka transformacija svijeta i razvojna strategija nesvrstanih zemalja// Tito – nesvrstanost – savremenost: Zbornik radova sa medunarodnog naučnog skupa „Tito – nesvrstanost – savremenost. 15-17 Decembra 1986.- Beograd, 1988.- S. 413.